

DEZINFORMACIJE GENERISANE VEŠTAČKOM INTELEGENCIJOM: PREGLED GLOBALNIH MEHANIZAMA, RIZIKA I IZAZOVA ZA LOKALNE ZAJEDNICE

Vladan Stefanović¹

Dragana Stefanović²
ORCID ID: 0009-0000-8865-8816

Đorđe Kovačević³

Apstrakt: Sa pojavom društvenih mreža kao oblika brze i masovne komunikacije, dezinformacije postaju sve prisutnija društvena pojava, a njihov uticaj na zajednicu dolazi do izražaja za vreme pandemije Covid-19. Danas se veštačka inteligencija koristi i u privatne i profesionalne svrhe, ali oblasti zakonske regulative i etičkih standarda nisu dovoljno uređeni. Način na koji se informacije proizvode i distribuiraju je značajno promenjen sa razvojem veštačke inteligencije, a pojavio se i novi talas dezinformacija koje su u potpunosti ili delimično generisane alatima veštačke inteligencije. Uz pregled literature, cilj rada je da pruži uvid u mehanizme nastanka i distribucije dezinformacija, kao i društvene rizike povezane sa dezinformacijama generisanim veštačkom inteligencijom. Poseban osvrt dat je na izazove koje dezinformacije predstavljaju za lokalne zajednice, naročito u regionu Balkana i Srbije, gde su regulatorni, institucionalni i obrazovni kapaciteti za prevazilaženje ovih poteškoća ograničeni. Rad analizira tehnološke mehanizme generisanja dezinformacija, identifikuje oblasti posebno podložne manipulaciji (politika, zdravstvo, bezbednost) i posledice na poverenje društva u medije. Na osnovu dostupne literature, uviđa se potreba za jačanjem digitalne i medijske pismenosti, razvojem modela za detekciju dezinformacija i primenu savremenih zakonskih i tehnoloških rešenja, ali i neophodnost dalje analize ove tematike uz sprovođenje empirijskih studija i multidisciplinarni pristup.

Ključne reči: *dezinformacije, veštačka inteligencija, etički standardi, lokalne zajednice, društvene mreže.*

¹ Vladan Stefanović, VTV doo Subotica, email: vladam.b.stefanovic@gmail.com

² Dragana Stefanović, doktorand, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment, Novi Sad, email: draganavstefanovic@gmail.com

³ Đorđe Kovačević, RTK Kruševac, Kruševac, e-mail: dj.kovac67@yahoo.com

ARTIFICIAL INTELLIGENCE-GENERATED DISINFORMATION: AN OVERVIEW OF GLOBAL MECHANISMS, RISKS, AND LOCAL COMMUNITY CHALLENGES

Abstract: With the emergence of social media as a form of rapid and mass communication, disinformation has become an increasingly prominent social phenomenon, with its impact on communities particularly evident during the COVID-19 pandemic. Today, artificial intelligence (AI) is used in both private and professional contexts; however, the areas of legal regulation and ethical standards remain insufficiently developed. The way information is produced and distributed has significantly changed with the advancement of AI, giving rise to a new wave of disinformation that is fully or partially generated by AI tools. Through a literature review, this paper aims to provide insight into the mechanisms of creation and distribution of disinformation, as well as the social risks associated with AI-generated disinformation. Special attention is given to the challenges that disinformation poses to local communities, particularly in the Balkan region and Serbia, where regulatory, institutional, and educational capacities for addressing these issues are limited. The paper analyzes the technological mechanisms for generating disinformation, identifies domains particularly vulnerable to manipulation (such as politics, healthcare, and security), and discusses the consequences for public trust in the media. Based on the available literature, the need is recognized for strengthening digital and media literacy, developing models for disinformation detection, and implementing contemporary legal and technological solutions. Additionally, the paper emphasizes the necessity for further analysis of this topic through empirical studies and a multidisciplinary approach.

Key words: *disinformation, artificial intelligence, ethical standards, local communities, social media.*

UVOD

Generisana veštačka inteligencija omogućava analizu i kreiranje novog sadržaja u vidu slika, teksta, videa, zvuka i drugih medijskih formi. Najpoznatije tehnologije generisane veštačke inteligencije su Chat GPT, deepfake i LLM modeli. Izazovi koje ove tehnologije donose se odnose pre svega na kreiranje i plasiranje dezinformacija putem društvenih mreža, a koje mogu imati manipulativan efekat na primaoca poruke. Širenje straha i panike, ciljanje ranjivih društvenih

grupa, polarizacija u društvu, samo su neke od mogućih posledica plasiranja dezinformacija. Posledice širenja dezinformacija posebno se mogu odraziti na lokalne sredine u kojima se informacije često prenose od osobe do osobe, putem društvenih mreža, broj lokalnih medija je ograničen, a medijska pismenost ljudi na znatno nižem nivou.

Cilj rada je da, uz pregled relevantne literature, predstavi postojeće mehanizme nastanka i širenja dezinformacija generisanih veštačkom inteligencijom, rizike i izazove koje njihovo plasiranje donosi, sa posebnim osvrtom na implikacije koje ovakve dezinformacije imaju na lokalne zajednice, uključujući primere njihovih posledica na populaciju, kako u svetu, tako i u Srbiji. U radu će se, takođe, prikazati moguće strategije odgovora na izazove koje donosi širenje dezinformacija generisanih veštačkom inteligencijom, sa fokusom na prevenciju, identifikaciju i suzbijanje njihovog uticaja.

1. TEORIJSKI OKVIR I DEFINISANJE POJMA DEZINFORMACIJE I DEZINFORMACIJE GENERISANE VEŠTAČKOM INTELIGENCIJOM

Dezinformacija predstavlja lažnu ili obmanjujuću informaciju koja se širi namerno (Muhammed & Mathew, 2022), odnosno koja je kreirana sa ciljem da nanese štetu, kao što je izveštavanje o vestima koje sadrže manipulisane statistike (Chen et al., 2023).

Širenje dezinformacija sa ciljem izazivanja štete obeležilo je neke velike događaje u istoriji, poput II svetskog rata. Ipak, sa razvojem veštačke inteligencije, kreiranje i širenje dezinformacija je značajno ubrzano i olakšano. Generativni modeli veštačke inteligencije se koriste za kreiranje sintetičkog multimedijalnog sadržaja koji oponaša karakteristike i izraze sadržaja u kojem se pojavljuju ljudi ili koji su kreirali ljudi, čime se stvaraju nove mogućnosti za kreiranje i širenje dezinformacija, misinformacija i malinformacija (Jaidka et al., 2025). Sistem veštačke inteligencije analizira dostupne audio, video snimke i fotografije, a zatim razvija sposobnost da generiše potpuno novi sadržaj (Kazić, 2025).

Dezinformacije generisane veštačkom inteligencijom najčešće obuhvataju tekstove generisane Chat GPT modelima, deepfake video, sintentizovane glasove i slično. *Deepfake video zapisi* su sintetički modifikovani snimci koji prikazuju izmene na licima ili telima subjekata. Slike u ovim video zapisima kreirane su pomoću generativnih adversarijalnih mreža (GAN-ova) (Helmus, 2022).

Kloniranje glasa predstavlja jedan od načina upotrebe deepfake videa. Neke aplikacije poput Celebrity Voice Cloning i Voicer Famous AI Voice Changer pružaju mogućnost korisnicima da imitiraju glasove poznatih ličnosti (Helmus, 2022). Audio zapis generisan veštačkom inteligencijom je metoda sinteze govora zasnovan na veštačkoj inteligenciji koji je poslednjih godina ostvario napredak, pre svega zahvaljujući takozvanoj paradigmi „učenja od kraja do kraja“ (eng. end-to-end learning). U ovom pristupu, analiza teksta, akustičko modeliranje i sinteza zvuka više ne predstavljaju odvojene procese, već se mapiraju, treniraju i optimizuju u okviru jedinstvene mrežne arhitekture (Bontcheva et al., 2024).

Generisanje teksta je oblast u okviru obrade prirodnog jezika (eng. Natural Language Processing) koja se bavi razvojem sistema sposobnih da, na osnovu zadatih podataka, kreiraju smislen i kontekstualno prikladan tekst koji često podseća na onaj koji je napisao čovek (Saha, 2025). Jedan od modela za generisanje teksta jeste ChatGPT, koji je razvila kompanija OpenAI, i koji je osmišljen za vođenje razgovora u dijaloškom format. Ovaj model odgovara na postavljena pitanja, ispravlja netačne pretpostavke i odbija neadekvatne zahteve (Gozalo-Brizuela & Garrido-Merchan, 2023).

Deepfake images se najčešće javljaju kao portreti koji izgledaju veoma uverljivo i prirodno, gotovo kao stvarne fotografije stvarnih osoba. Takve slike su lako dostupne na određenim veb-sajtovima, poput Generated Photos (bez datuma), gde korisnici mogu brzo i jednostavno generisati lažne fotografije lica (Helmus, 2022).

2. PREGLED GLOBALNIH MEHANIZAMA NASTANKA I ŠIRENJA DEZINFORMACIJA GENERISANIH VEŠTAČKOM INTELIGENCIJOM

Generativni modeli koji se koriste u oblasti veštačke inteligencije su: GANs (generativne suparničke mreže) i VAE modeli koji su se uglavnom koristili u obradi slika i audiovizuelnih sadržaja (Ramdurai & Adhithya, 2023), autoregresivni veliki jezički modeli (LLM), kao što su GPT serija, Claude i Gemini (u svom osnovnom obliku generisanja teksta), i difuzioni modeli (Vukmirović & Jovanović, Milenković, 2025).

Najpoznatiji veliki jezički modeli (LLM) su GPT-3, ChatGPT (GPT-3.5 i GPT-4), Bard (Google) i LLaMA (Meta). Iako ovi modeli proizvode sadržaj sličan ljudskom jeziku, nemaju sposobnost razumevanja, zaključivanja niti svesnosti, već se

oslanjaju na statističku obradu jezika, bez semantičkog uvida (Bishop, 2021). Od 2023. godine, OpenAI je lansirao naprednije verzije: ChatGPT-4, GPT-4 Turbo i GPT-4o. U 2025. godini predstavljeni su GPT-4.1, 4.1 mini i nano modeli sa proširenim kontekstom i unapređenim algoritmima za kodiranje i razumevanje uputstava (Cai et al., 2024; Choi et al., 2025; OpenAI, 2025).

Deepfake predstavlja tehnologiju kojom se lice jedne osobe u video zapisu zamenjuje licem druge, ciljne osobe. Tokom tog procesa, generisano lice oponaša izraze i ponašanje ciljne osobe, stvarajući iluziju da ona izgovara reči koje je u stvarnosti rekao neko drugi. Ova tehnologija uključuje zamenu lica na fotografijama i video zapisima, kao i manipulaciju izraza lica.. Osim u zabavne ili kontroverzne svrhe, ova tehnologija se koristi i za širenje lažnih vesti, prevare, kao i za kreiranje i distribuciju dezinformacija (Mahmud & Sharmin, 2021).

Društvene mreže predstavljaju pogodan kanal za širenje lažnih vesti, a njihova upotreba beleži konstantan rast. Lažne vesti na društvenim mrežama postale su ozbiljan društveni problem, jer ove platforme pružaju trećim licima različite digitalne alate i metode za širenje dezinformacija u cilju ostvarivanja ličnih ekonomskih i političkih interesa, kao i za narušavanje i polarizaciju javnog mnjenja (Ng & Taeihagh, 2021).

Iako su internet i društvene mreže omogućili brzu i globalnu razmenu informacija, jedna od taktičkih prednosti veštačke inteligencije je njena sposobnost da brzo analizira i organizuje podatke. To omogućava automatizaciju političkih poruka koje veštačka inteligencija kreira na način koji verno oponaša ljudsku komunikaciju. Pretnja koju predstavljaju dezinformacije kreirane veštačkom inteligencijom delimično proizlazi iz njene sposobnosti da brzo i masovno širi ciljane neistine, čime se otežava ljudima da pravovremeno uklone ili suzbiju takve narrative (Howard et al., 2018).

3. RIZICI I POSLEDICE ŠIRENJA DEZINFORMACIJA GENERISANIH VEŠTAČKOM INTELIGENCIJOM

Širenje dezinformacija generisanih veštačkom inteligencijom može imati veliki uticaj na primaoce poruka i ostaviti ozbiljne posledice u društvu, kao što su širenje straha/panike, manipulacija političkim izborima, gubitak poverenja u demokratiju i medije i druge.

Za vreme predsedničkih izbora u SAD 2012.godine, 25% tvrdnji Mita Romnija ocenjene su kao netačne u 15% tvrdnji Baraka Obame. Predsednički izbori u SAD 2016. godine otkriveni su dokazi o koordinisanoj kampanji dezinformacija koju

su, prema navodima, vodili strani akteri kako bi uticali na rezultat izbora (Mueller, 2019). Prema Kazić (2025), najistaknutiji primer sintetičkog audio sadržaja je lažno obraćanje bivšeg predsednika Sirijske Republike, Bašaru al-Asadu, koje je postalo veoma popularno u periodu njegovog obaranja sa vlasti.

Širenje lažnih informacija je bilo posebno izraženo za vreme pandemije Covid-19, putem platforme Facebook, a te lažne informacije su imale veliki uticaj na zdravstveni sistem i mentalno zdravlje korisnika društvenih mreža (Barturen Mondragon et al., 2023). Istraživanje sprovedeno u Egiptu pokazalo je da skoro polovina ispitanika smatra da društvene mreže značajno doprinose širenju straha među ljudima putem objava o COVID-19 (Shehata & Abdeldaim, 2022).

Dezinformacije su često oružje u targetiranju ranjivih grupa, što pokazuje istraživanje sprovedeno u Litvaniji, gde rezultati ukazuju da društvene grupe koje su posebno ranjive, naročito one sa nižim socioekonomskim statusom i ograničenim obrazovanjem, imaju slabiju otpornost na dezinformacije (Skučiene et al., 2025). Istraživanje u Pakistanu pokazalo je da je nivo digitalne pismenosti kod korisnika Facebook mreže niži među starijom populacijom, manje obrazovanom populacijom i kategorijom stanovništva sa nižim prihodima (Ali & Ayyub Qazi, 2022).

Dezinformacije utiču i na razlikovanje stvarnog od lažnog, što pokazuje istraživanje sprovedeno u Holandiji i SAD-u. Rezultati ukazuju da stavovi prema dezinformacijama utiču na sposobnost tačnog prepoznavanja lažnih informacija., odnosno što se stavovi ljudi više poklapaju sa sadržajem dezinformacija, to je veća verovatnoća da će ih doživeti kao autentične i istinite vesti (Hameleers, 2023).

Izveštaj o digitalnim vestima Nezavisnog društva novinara Vojvodine (2022) ukazuje da preovlađivanje lažnih i netačnih informacija i dezinformacija u javnoj sferi izaziva pad poverenja u medije. Ovo istraživanje je pokazalo da se čak 83% građana Srbije susrelo sa dezinformacijama. Takođe, verovanje u teorije zavere povezane su slabijim pridržavanjem mera za suzbijanje virusa Covid-19 u Srbiji (Karić & Međedović, 2021).

4. IZAZOVI ZA LOKALNE ZAJEDNICE

Nivo digitalne pismenosti i sposobnosti razlikovanja stvarnih od lažnih informacija je u ruralnim i manjim sredinama na znatno nižem nivou u odnosu na urbane sredine, što omogućava lakše širenje dezinformacija. Digitalna podela postaje naročito zabrinjavajuća u kontekstu tehnologija veštačke inteligencije, jer

njihovo kritičko sagledavanje zahteva napredno razumevanje algoritama, izvora podataka i potencijalnih pristrasnosti (Sonni et al., 2025).

Lokalni i regionalni mediji imaju veći kredibilitet od nacionalnih medija, te se po pitanju opasnosti od plasiranja dezinformacija, publika okreće bliskim medijskim izvorima. Ipak, lokalni mediji nemaju dovoljno resursa za proveru činjenica, odnosno fact-checking (Fernandez-Barrero et al, 2024). Sa druge strane, analiza ukrajinskih online medija otkriva da urednici često zanemaruju fact-checking zbog pritiska brzine, restrikcija u ljudskim resursima, prioriteta ka viralnosti, i nedostatka organizacione podrške da fact-checking bude integrisan u redovne procese uređivanja (Zakharchenko, 2025).

Jedan od velikih izazova u primeni veštačke inteligencije jeste nedostatak jasno definisanih zakonskih regulativa. Ovaj problem se javlja svugde u svetu, pa tako postojeći zakoni u EU ne regulišu u potpunosti generativne modele veštačke inteligencije, odnosno mnoge odredbe zakona nisu prilagođene novim rizicima koje donosi generativna AI (npr. deepfake, lažno predstavljanje, transparentnost) (Hacker et al., 2023).

Srbija je tokom 2023. godine donela nove zakone i to: *Zakon o javnom informisanju i medijima* i *Zakon o elektronskim medijima*, kao deo medijske strategije za period 2020-2025 (Ministarstvo informisanja i telekomunikacija, 2023), a usvojene su i Etičke smernice za razvoj, primenu i upotrebu pouzdane i odgovorne veštačke inteligencije koje imaju cilj da uvedu preventivne mehanizme i da sistem bude etički i bezbedan (Nacionalna platforma za veštačku inteligenciju, 2023). Formirana je radna grupa koja treba da pripremi Zakon o veštačkoj inteligenciji (Nacionalna platforma za veštačku inteligenciju, 2024). Međutim, još uvek ne postoji zakon koji reguliše generisane sadržaje pomoću AI, označavanje AI sadržaja, odgovornosti za greške AI modela, ili specifične sankcije za zloupotrebu AI-generisanih dezinformacija.

5. MOGUĆI ODGOVORI I STRATEGIJE U BORBI PROTIV ŠIRENJA DEZINFORMACIJA

Borba protiv širenja dezinformacija podrazumeva pre svega digitalno i medijsko opismenjavanje građana, usvajanje jasnih zakonskih regulativa i edukaciju i obuku novinara za upotrebu raznih alata radi provere verodostojnosti informacija.

Boler i saradnici (2020) su identifikovali nekoliko elemenata koji pomažu da se prepoznaju dezinformacije, a to su *razumevanje taktike ciljanja emocija* putem

plasiranih dezinformacija, kao i značaj neimpulsivne reakcije, *provera informacija putem različitih izvora* umesto oslanjanja na jedan izvor, *diskusije, radionice, aktivno ulešće polaznika* i *prilagođavanje edukativne intervencije populaciji* u skladu sa njihovim navikama. Gross i Balaban (2025) su sprovedi eksperiment u sklopu kojeg su istim ispitanicima pokazivali tri objave na Instagramu uz kratku edukativnu intervenciju, a rezultat eksperimenta je značajan porast percipirane pismenosti za društvene mreže i smanjenje opšteg verovanja u teorije zavere. Heuer (2025) naglašava značaj promocije medijske pismenosti i formalnog obrazovanja u školama/univerzitetima, intervencija koje edukuju korisnike da samostalno istražuju tvrdnje i označavanje članaka koji su lažni. Istraživanje u Srbiji pokazalo je potrebu za sprovođenjem obuka stanovništva svih starosnih kategorija, sa naglaskom na značaj obrazovanja dece, zatim kampanje o medijskoj i informacionoj pismenosti za podizanje svesti građana, projekte i inicijative nevladinih organizacija koji podstiču kritičko razmišljanje i umrežavanje odnosno saradnja različitih strana (obrazovnih institucija, javnih organa i medija) (Đokić & Janjić, 2023).

Cao (2025) analizira vodeće tehnike za prepoznavanje teksta, slika, vide, glasa i muzike generisanih veštačkom inteligencijom i ističe da ne postoji potpuno pouzdana metoda, i da je neophodna neprekidna adaptacija detektora u skladu sa brzim razvojem generativnih modela. Takođe, implicira se značaj saradnje veštačke inteligencije i ljudi, dok se posebna pažnja mora posvetiti etičkoj složenosti upotrebe detektora jer preinvazivna ili netačna detekcija može narušiti privatnost i poverenje korisnika, dok nedovoljna detekcija podstiče širenje dezinformacija i prevara.

Iako su neke zemlje usvojile zakonske regulative za borbu protiv AI-generisanih dezinformacija, pregled literature pruža uvid u pozitivne i negativne kritike ovih regulativa, odnosno potreba za njihovim poboljšanjem. Ukrajina je usvojila zakona o borbi protiv dezinformacija, ali je neophodno dodatno razvijati i unapređivati pravne mehanizme kako bi se efikasnije odgovorilo na ključne izazove u suzbijanju AI-generisanih dezinformacija (Marushchak et al., 2025). Shukla i Tripathi (2024) analiziraju mere koje je Evropska unija uvela tokom izborne godine 2024. godine kako bi se borila protiv AI-generisanih dezinformacija, uključujući zakonodavne inicijative i njihove efekte. Autori ističu da su regulativom obuhvaćeno označavanje AI-generisanog sadržaja, ali da ono može biti efikasno samo u smanjenju posledica lažnih informacija ako je publika dobro informisana o tome kako da ih prepozna, te da je regulativom neophodno definisati detektovanje i uklanjanje dezinformacija.

Srbija još uvek nema usvojenu zakonsku regulativu za borbu protiv dezinformacija generisanih veštačkom inteligencijom, ali je ona u pripremi. U

međuvremenu su usvojeni važni dokumenti poput Etičkih smernica za razvoj, primenu i upotrebu pouzdane i odgovorne veštačke inteligencije i Strategije razvoja veštačke inteligencije (2025–2030).

Razmatrane metode za borbu protiv širenja AI-generisanih dezinformacija odnose se kako na nacionalni nivo, tako i na lokalne sredine. U lokalnim zajednicama najvažnija je saradnja institucija, medija i građana. Neophodna je konstanta edukacija građana o uticaju dezinformacija na različite aspekte društva, njihovom prepoznavanju, kao i obuka novinara za upotrebu različitih alata poput fact-checkinga. Važno je aktivno učešće građana u vidu prijavljivanja sumnjivih sadržaja nadležnim organima, kao i saradnja lokalnih samouprava sa školama, bibliotekama i nevladinim sektorom.

ZAKLJUČAK

Dezinformacije su oružje korišćeno kroz istoriju u razne svrhe, najčešće političke. Tehnološki napredak i pojava veštačke inteligencije doneli su značajne prednosti u raznim domenima, ali i potencijalne opasnosti. Jedna od njih su svakako dezinformacije koje su se u kriznim vremenima, poput ratova, predsedničkih izbora i pandemije virusa Covid-19, pokazale kao moćno sredstvo manipulacije i zastrašivanja nacije. U uslovima masovne proizvodnje i širenja dezinformacija posebno su ugrožene ranjive kategorije stanovništva i manje lokalne sredine zbog nedovoljno razvijene medijske pismenosti i ograničenih resursa za borbu protiv širenja dezinformacija generisanih veštačkom inteligencijom. U radu su analizirane opasnosti i posledice širenja AI-generisanih dezinformacija na društvo, posebno u lokalnim sredinama. Takođe, dati su predlozi mogućih strategija, naglašavajući značaj saradnje medija, institucija, zakonodavstva i građana, uz naglasak na neophodnost konstantne edukacije i praćenje razvoja alata veštačke inteligencije. Pored značaja edukacije i obuke lokalnog stanovništva i lokalnih novinara za prepoznavanje AI-generisanih dezinformacija, potrebno je dalje istraživanje ove kompleksne tematike, naročito u lokalnim sredinama, kao i praćenje i analiza efekata sprovedenih intervencija u svrhe medijskog i digitalnog opismenjavanja stanovništva.

REFERENCE

1. Ali, A., & Qazi, I. A. (2022). Digital Literacy and Vulnerability to Misinformation: Evidence from Facebook Users in Pakistan. *Journal of Quantitative Description: Digital Media*, 2. <https://doi.org/10.51685/jqd.2022.025>
2. Barturen Mondragon, E. M., Quezada Castro, M. d. P., Castro Arellano, M. d. P., Gallo Aguila, C. I., & Quezada Castro, G. A. (2023). Examining the widespread dissemination of fake news on Facebook: Political instability and health panic. *Journal of Internet Services and Information Security*, 13(3), 1–15. <https://doi.org/10.58346/JISIS.2023.13.001>
3. Bishop, J. M. (2021). Artificial intelligence is stupid and causal reasoning will not fix it. *Frontiers in Psychology*, 11, 2603. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.513474>
4. Boler, M., Gharib, H., Trigiani, A., Kweon, Y.-J. & Perry, B. (2024). Promoting Disinformation Literacy Among Adults: A Scoping Review of Interventions and Recommendations. [Preprint]. Research Square. doi: 10.21203/rs.3.rs-4087201/v1.
5. Bontcheva, K., Papadopoulous, S., Tsalakanidou, F., Gallotti, R., Dutkiewicz, L., Krack, N., Nucci, F. S., Spangenberg, J., Srba, I., Aichroth, P., Cuccovillo, L., & Verdoliva, L. (2024). Generative AI and Disinformation: Recent Advances, Challenges, and Opportunities. Fraunhofer / European Digital Media Observatory. Retrieved from https://edmo.eu/wp-content/uploads/2023/12/Generative-AI-and-Disinformation_White-Paper-v8.pdf
6. Cai, J., Yuan, Y., Sui, X., Lin, Y., Zhuang, K., Xu, Y., Zhang, Q., Ukrainczyk, N., & Xie, T. (2024). Chatting about ChatGPT: How does ChatGPT 4.0 perform on the understanding and design of cementitious composite? *Construction and Building Materials*, 425, 135965. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2024.135965>
7. Cao, L. (2025). A practical synthesis of detecting AI-generated textual, visual, and audio content. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2504.02898>
8. Choi, A., Kim, H. G., Choi, M. H., Ramasamy, S. K., Kim, Y., & Jung, S. E. (2025). Performance of GPT-4 Turbo and GPT-4o in Korean Society of Radiology In-Training Examinations. *Korean Journal of Radiology*, 26(6), 524–531. <https://doi.org/10.3348/kjr.2024.1096>
9. Đokić, A. & Janjić, S. (2023). Medijska i informaciona pismenost u Srbiji: Istraživanje potreba i postojećih praksi. *Institut za medije i različitosti – Zapadni Balkan*. https://www.mladi.org.rs/wp-content/uploads/2023/10/CoachMIL_istrazivanje_SRB.pdf
10. Fernandez-Barrero, A., Rivas-de-Roca, R., & Perez-Curiel, C. (2024). Disinformation and Local Media in the Iberian Context: How to Protect News Credibility. *Journalism and Media*, 5(1), 65-77. <https://doi.org/10.3390/journalmedia5010005>

11. Gozalo-Brizuela, R., & Garrido-Merchán, E. C. (2023). ChatGPT is not all you need. A state of the art review of large generative AI models. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2301.04655>
12. Gross, E-C., & Balaban, D. (2024). The effectiveness of an educational intervention on countering disinformation moderated by intellectual humility. *Media and Communication*, 13(1), 1-18. <https://doi.org/10.17645/mac.9109>
13. Hacker, P. Engel, A. & Mauer, M. (2023). Regulating ChatGPT and other Large Generative AI Models. In Proceedings of the 2023 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (FAccT'23) (pp. 1111–1123). <https://doi.org/10.1145/3593013.3594067>
14. Hameleers, M. (2023). This is Clearly Fake! Mis- and Disinformation Beliefs and the (Accurate) Recognition of Pseudo-Information—Evidence From the United States and the Netherlands. *American Behavioral Scientist*, 68(10), 1249-1268. <https://doi.org/10.1177/00027642231174334>
15. Helmus, T. C. (2022, July). Artificial intelligence, deepfakes, and disinformation: A primer. *RAND Corporation*. <https://doi.org/10.7249/PEA1043-1>
16. Heuer, H. (2025). The phase model of misinformation interventions. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 9(2), 1-28. <https://doi.org/10.1145/3711088>
17. Howard, P., Woolley, S., & Calo, R. (2018). Algorithms, bots, and political communication in the US 2016 election: The challenge of automated political communication for election law and administration. *Journal of Information Technology & Politics*, 15(2), 81–93. <https://doi.org/10.1080/19331681.2018.1448735>
18. Jaidka, K., Chen, T., Chesterman, S., Hsu, W., Kan, M.-Y., Kankanhalli, M., Lee, M. L., Seres, G., Sim, T., Taeihagh, A., Tung, A., Xiao, X., & Yue, A. (2025). Misinformation, disinformation, and generative AI: Implications for perception and policy. *Digital Government: Research and Practice*, 6(1), Article 11. <https://doi.org/10.1145/3689372>
19. Karić, T. & Međedović, J. (2021). Covid-19 conspiracy beliefs and containment-related behaviour: The role of political trust. *Personality and Individual Differences*. doi: 10.1016/j.paid.2021.110697.
20. Kazić, T. (2025). Digitalna propaganda i dezinformacije generisane veštačkom inteligencijom - studije slučaja izraelsko-palestinskog sukoba i pada Bašara al-Asada u Siriji. *Politika nacionalne bezbednosti*, 28(1), 101-122. doi: 10.5937/pnb28-56408
21. Lopez-Borrull, A. & Lopezosa, C. (2025). Mapping the Impact of Generative AI on Disinformation: Insights from a Scoping Review. *Publications*, 13(3), 33. <https://doi.org/10.3390/publications13030033>
22. Mahmud, B. U., & Sharmin, A. (2023). Deep insights of deepfake technology: A review. *arXiv*. Doi: 10.48550/arXiv.2105.00192

23. Marushchak, A., Petrov, S. & Khoperiya, A. (2025). Countering AI-powered disinformation through national regulation: learning from the case of Ukraine. *Front. Artif. Intell.* Vol. 7, 1-14. <https://doi.org/10.3389/frai.2024.1474034>
24. Ministarstvo informisanja i telekomunikacija. (2023, 26. oktobar). Usvojeni novi medijski zakoni. Dostupno na: <https://www.mit.gov.rs/vest/sr/2917/usvojeni-novi-medijski-zakoni-.php>. Pristupljeno 05. oktobar, 2025
25. Mueller, R. S. 2019. *Report on the Investigation into Russian Interference in the 2016 Presidential Election*. Washington, DC: Independent Counsel Investigations.
26. Nezavisno društvo novinara Vojvodine. (2022). *Izveštaj o digitalnim vestima Srbija*. OEBS. Dostupno na: <https://ndnv.org/wp-content/uploads/2023/05/NDNV-Izvestaj-o-digitalnim-vestima-%E2%80%93-Srbija.pdf>, Pristupljeno 05. oktobar, 2025
27. Ng, L. H. X., & Taeihagh, A. (2021). How does fake news spread? Understanding pathways of disinformation spread through APIs. *Policy Internet*, 13, 560–585. <https://doi.org/10.1002/poi3.268>
28. OpenAI. (2025). *Introducing GPT-4.1 in the API*. Available at: <https://openai.com/index/gpt-4-1/>. Retrieved October 5, 2025.
29. Saha, B. (2025). Generative AI for Text Generation: Advances and Applications in Natural Language Processing. *Journal of Computer Allied Intelligence*, 3(1), 77-91. <https://doi.org/10.69996/jcai.2025007>
30. Shehata, W. M., & Abdeldaim, D. E. (2022). Social media and spreading panic among adults during the COVID-19 pandemic, Egypt. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(16), 23374–23382. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-17580-6>
31. Shukla, A. K., & Tripathi, S. (2024). AI-generated misinformation in the election year 2024: Measures of European Union. *Frontiers in Political Science*, 6, 1-4. <https://doi.org/10.3389/fpos.2024.1451601>
32. Skučiene, D., Braziene, R., & Vencius, T. (2025). Resilience of socially vulnerable populations to disinformation in Lithuania: The role of the welfare state. *Social Inclusion*, 13. <https://doi.org/10.17645/si.10100>
33. Sonni, A. F., Mau, M., Akbar, M., & Putri, V. C. C. (2025). AI and Digital Literacy: Impact on Information Resilience in Indonesian Society. *Journalism and Media*, 6(3), 100. <https://doi.org/10.3390/journalmedia6030100>
34. Vukmirović, D. & Jovanović-Milenković, M. (2025). *Generativna veštačka inteligencija: Principi i primena u savremenom poslovanju*. Beograd: Fakultet Organizacionih nauka.
35. Zakharchenko, A., Nagorna, A., & Chekmyshev, O. (2025). Why does the Media Disregard Internal Fact-Checking? The Fact-Checking Logic Determination in the Case of Ukrainian Media. *Information & Media*, 102, 47-67. <https://doi.org/10.15388/Im.2025.102.3>

Cite – APA Style:

Stefanović, V., Stefanović, D., Kovačević, Đ. (2025). Dezinformacije generisane veštačkom inteligencijom: pregled globalnih mehanizama, rizika i izazova za lokalne zajednice. U: B. Sančanin & A. Penjišević (ur.), *Zbornik radova VII međunarodne naučne konferencije Veštačka inteligencija u kreiranju medijskih sadržaja* (pp. 385-397). Sremski Karlovci: Centar za kulturu, edukaciju i medije; Istočno Sarajevo–Sokolac: Visoka škola za uslužni biznis.

Рад је примљен: 28. септембра 2025.

Received: September 28, 2025

Прихваћен за објављивање: 6. октобра 2025.

Accepted: October 6, 2025